

Tolmetus ja tallitus TALLINNAS, Pagari uul. nr. 1 Tolmetaja kõnetunnid kella 12—1.	<h1>SÕDUR</h1> <h2>SÕJAASJANDUSE AJAKIRI.</h2> <h3>ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS</h3> <h4>ülemjuhataja staabi väljaandel.</h4>	Tellimise hind kättesaatmisega: Iga 10 numbril eest 5 marka. Kuulutuste ja teadaannete hind: Iga korpusrea eest 50 penni.
Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabariigi postiasutused ja era-raamatukauplused.		

№ 39.

Laupäewal, 13. detsembril 1919.

I. aastakäik.

Hisukord.

Ametlik osa:

1. Eesti rahwawäe kaotused.
2. Ülendused.
3. Väljawõtted sõjawägede ülemjuhataja päewakästudest.
4. Merewäe ohwitseride ülendamise kord.
5. Juurdluse ja eeluurimise algatamise kord sõjawäelaste süü- ja kuritegude asjus.

Üleüldine osa:

1. Kaotused sõjas enne ja nüüd.
2. Lubendorffi sõjamälestused.
3. Ajakirjanduse ülewaade.
4. Seisukord meie väerindadel.
5. Segateated.
6. Sõdurite sport. — Spordiliikumisest Saksa sõjawäes.

Ametlik osa.

Aruanne

Eesti rahwawäe kaotuste kohta novembri kuul 1919.

	Surma jaanud.	Teadmata kadunud ja wangi langenud.	Haawata jaanud.	Koiku
Ohwitserid:	9	6	20	35
Rahwawäelasi:	65	73	308	446
Ühtekoiku:	74	79	328	481

Ülendused.

Väljawõtted käskudest Wabariigi sõjawägedele.

№r. 256.

Tallinnas, 4. detsembril 1919.

§ 1. 3-da diviisi ülema abi alampolkownik Peeter Kann ülendatse polkownikuks, wanusega 1-st detsembrist 1919.

§ 2. Alpool tähendud 4-da jalawäe polgu ohwitserid ülendatse:

Alamkaptenid — kaptenid:

1. Walter Tents, wanusega 29. augustist 1919.

Leitnantid — alamkaptenid:

1. Karl Tents, wanusega 18-st juulist 1919 a.

Alamleitnantidest — leitnantidest:

- 1) August Stern, wanusega 28-st aprillist 1919 a.
- 2) Karl Mäni, „ 24-st maist 1919 a.

Lipnikkudest — alamleitnantidest:

- 1) Hans Karu, wanusega 1-st jaanuarist 1919 a.
- 2) Aleksander Witt, „ 11-st jaanuarist 1919 a.
- 3) Alfred Kuusk, „ 28-st jaanuarist 1919 a.
- 4) Edgar Jõsberg, „ 10-st märtsist 1919 a.
- 5) Karl Pawel, „ 2-st aprillist 1919 a.
- 6) Aleksander Miller, „ 7-st aprillist 1919 a.

§ 3. 2-st fuurtükiväe polgust leitnant Herman Maim ülendatse alamkapteniks, wanusega 2-st juunist 1919 a.

§ 4. 2-se kindluse raske fuurtükiväe diviisijoni leitnant Erik Perjon ülendatse alamkapteniks, wanusega 6-st septembrist 1919 a.

§ 5. Soomusrongide diviisi fuurtükiväe inspektor leitnant Mart Unt ülendatse alamkapteniks, wanusega 25-st septembrist 1919 a.

§ 6. Sakala partisanide bataljoni lipnik Edgar Sarnits ülendatse alamleitnantiks, wanusega 2-st aprillist 1919 a.

§ 7. Inseneri pataljoni lipnik Richard Klein ülendatse alamleitnantiks, wanusega 29-st aprillist 1919 a.

№r. 260.

Tallinnas, 9. detsembril 1919.

Alpool tähendud 3-da jalawäe polgu ohwitserid ülendatse kiiduwäärt teenistuse eest:

Alamkaptenidest — kaptenidest:

1. Paul Triit, wanusega 17-st märtsist 1919 a.
2. Rudolf Lindemann, wanusega 9-st apr. 1919 a.
3. Boris Sepling, wanusega 13-st maist 1919 a.

Leitnantidest — alamkaptenidest:

1. Gottlieb Berg, wanusega 7-st maist 1919 a.
2. Otto Erma, wanusega 17-st juunist 1919 a.
3. Herman Stoleby, wanusega 29-st juunist 1919 a.
4. August Uder, wanusega 3-st augustist 1919 a.
5. Jaan Hermann, wanusega 7-st augustist 1919 a.

Alamleitnantidest — leitnantidest:

1. Artur Sälg, wanusega 16-st aprillist 1919 a.
2. Eduard Wilde, wanusega 21-st aprillist 1919 a.
3. Heinrich Kubbo, wanusega 25-st apr. 1919 a.
4. Jaan Madisson, wanusega 15-st maist 1919 a.
5. Anatoli Sokolow, wanusega 5-st juunist 1919 a.

Lipnikkudest — alamleitnantidest:

1. Mihtel Saar, wanusega 28-st detf. 1918 a.
2. Johannes Lippus, wanusega 12-st jaan. 1919 a.
3. August Klasmann, wanusega 12-st jaan. 1919 a.
4. Herbert Puusepp, wanusega 15-st jaan. 1919 a.
5. Eduard Saar, wanusega 7-st weebuarist 1919 a.
6. Hugo Tsohuhna, wanusega 4-st märtsist 1919 a.
7. Ferdinand Mänd, wanusega 6-st märtsist 1919 a.
8. Adolf Thalberg, wanusega 1-st apr. 1919 a.
9. Oswald Eisen, wanusega 10-st apr. 1919 a.
10. Paul Sinno, wanusega 11-st apr. 1919 a.
11. Johannes Ernits, wanusega 29-st apr. 1919 a.

Sõjavägede Ülemjuhataja,

Kindralstaabi Kindral-Major **Laidoner.**

Wäljawõttes kästudest Wabariigi sõjavägedele

Nr. 816.

Tallinnas, 6. detsembril 1919.

Wiinasel ajal on juhtumisi olnud, et wäeosad registreerimata sõjawange tööle wälja on andnud. Riisugune sõjawangide wäljaandmine on sündinud ilma tajuta ja sellekohaste tingimisteta wäljaandja ja tööle wõtja wahel, niisama ei wastuta ka töödandja sõjawangi ärapägenemise eest. Et sarnast wäärnähtust kõrwaldada, juhia wäeosade ülemate tähepanekut selle peale, et kõik sõjawangid peawad tingimata wangide laagrites registreeritud saama ja tööle andmine peab sündima Sõjaväe Ringtonna ülema lubaga, kelle poolt selleks otstarbeks juhtmõõrid on wälja töötatud.

Nr. 817.

Tallinnas, 6. detsembril 1919.

Et talwised külmad ajad lähenewad ja sellega ka pletilise soojatõbe taudi lähenemist karta on, siis tuleb nüüd kohe selle wastu wõitlema hakata, mis taudi laialilagunemiseks pinda annab. Käsen wäeosade ülemaid selle eest hoolt kanda, et wäeosade juures saanud oleksid, kus rahwawäljast wähemalt üks kord nädalas endid puhtaks peseksid ja puhtast pesu saaksid. Saunade juures tulewad pesuköögid ja desinfektsiooni kambrid sisse seada, misjuguksi pesu ja tarwiduse korral ka pealmiste riiete pesemiseks ja desinfitseerimiseks wõiks tarwitada.

Sõjavägede Ülemjuhataja,

Kindralstaabi Kindral-Major **Laidoner**

Merewäe ohwitseride ülendamise kord.

(Sõjavägede Ülemjuhataja päewakäsi nr. 803. — 2. detsembrist 1919.)

Meie Wabanduse sõjas on paljud merewäe ohwitserid, oma nooruse ja sagedasti ka wäheste ettevalmistuse peale waatamata, wastutusriikaste ametite ja kohustustega walmis saanud, tarbeforral wahwust ja osawust üles näidates ja ennasjalgawalt töötades.

Seda filmas pidades arwan tarwilise olewat niisuguste ohwitseride tööd hinnata, neid aukraadides üleandades.

See ülendamine ei pea sündima mitte ainult ükshul wägiteo eest, ega ka ainult wäljateenitud aja eest, waid ülendamine juures peab kõike teenistust tähele panema.

Sellepärast on wõimalik ainult teenistuse alamäär kõigeparematele ohwitseridele sellega ära määrata, et ülemus teiste ohwitseride teenistust sellega wõrreldes hindab ja ettepaneku juures järgmist juhtmõõre filmas peab:

1) Kõrgendamise juures wõetakse arwele ja ettepanekus peab selgesti äratähendud olema:

a) üleüldine ja sõjawäeline haridus, b) aeg, kui tauda ohwitser on üleüldise ohwitseri aukraadis, kui palju eelwiimases ja kui palju wiimases aukraadis, kui tauda sellest laewal ja mis ametis, d) ohwitseri amet, iseäralised teenused, wahwuse ja wägiteod omas ametis.

2) Ettepanek tehakse minu päewakäsus 24-st weebuarist j. a. nr. 79 ettenähtud vormi ja korra järele.

3) Ettepanna wõib teenistuse eest Cesti wäeosades ja siis: a) kui ettepanew wähemalt 6 kuud neis teeninud on, b) kui endise Wene sõjaväe teenistuse eest aufoergenduse küsimus liitwäeeriitad on ja tema wiimase aukraadi wanus minu päewakäsu nr. 449 kokkufõlasje on seatud ja d) kui ohwitseri aukraad madalam on, kui see amet, mille peal ta on ja mida ta wähemalt 4 kuud on pidanud.

4) Ettepanewad wõib saada pärast teatud aja fakti- list wäljateenimist wiimases aukraadis a) laewadel navigatsiooni ajal: nooremast leitnandist—leitnandiks—10 kuud; leitnandist—wanemaks leitnandiks—12 kuud; b) kaldal ja laewadel mittenavigatsiooni ajal juurenewad need arwud wastawalt 15 ja 18 kuuni.

Märkus: kui ohwitser eelwiimases aukraadis wähem aega on teeninud, kui selles punktis wastawa aukraadi saamiseks nõutakse, siis peab ta wiimases aukraadis jedawõrd rohkem aega teenima.

5) Kõrgendamine staabiohwitseri aukraadides wõib sündida ainult iseäranis kiiduwäärne ja Wabariigile kasuliku tegewuse ja teenistuse eest, peale selle kui wanem leitnant kõige wähemalt 18 kuud ja asjaparten wähemalt 10 kuud on sellekohase staabiohwitseri ameti peal olnud.

6) Grandid, j. o. pp. 3, 4 ja 5 nõutud wäljateenimise aja lühendamise, wõib ainult iseäraliste wägi eht kangelastegude eht iseäraliste teenuste eest tehtud saada.

7) Aufoergenduste ettepanekute juures Cesti teenistuse eest tuleb arwele wõtta kõik fakti- list wäljateenitud aeg endises Wene sõjaväes, wanuse päewast wiimases auastes arwatud kuuni 6-da detsembrini 1917, mille juurde tuleb lugeda teenistuse aeg Wõja-Wene ekspeditsioonis. (sõjategevus enamlaste ja fakslaste wastu liitlaste juhatusel), arwates 1-st augustist 1918 a.

Magu juba p. 3 beldud, peab olema wanus wiimases auastes kokkufõlas nõudmistega, mis awaldud päewakäsus nr. 449. Niisama ka neil ohwitseridel, kes mingi- jugustel põhjustel Wene seaduste põhjal aufoergendust pole saanud ja kellel wanus juurem, 1-st jaanuarist 1917 a., tuleb wanus lugeda ja arwele wõtta 1-st jaanuarist 1917 a.

Kõik ülewalpool nimetud aeg, mis sarnasel kombel saab arwele wõetud, tuleb lugeda kui seljatagune teenistus.

8) Arwele wõtta fakti- list wäljateenitud aeg Cesti wäeosades Saksa okkupatsiooni ajal, 24-st weebuarist 1918 a. kuuni selle ajani, millal fakti- list ohwitser teenistusest lahkus. Tähendud wäljateenitud aega arwata kui seljatagust teenistust.

9) Komandeerimise aeg wäeosade ülemuste käjul ameti asjus, ametipuhkusele wiibimise aeg ja ewakueerimise aeg (haawamise eht haiguse tagajärjel) arwele wõtta aufoergenduste ettepanekute juures ka lugeda: a) laewadel navigatsiooni ajal teenitud aja hulka ainult kuuni kase nädalani, b) kui see aeg kauem on kestnud, kui kaks nädalat — lugeda kui seljatagune teenistus.

10) Wangisolemise aega Wene ja Cesti sõjaväes aufoergenduste juures arwele ei tule wõtta.

11) Teenistus laewadel formeerimise ajal loetakse: a) wäerinnal, kui laew navigatsiooni on arwatud, b) seljataga, kui laew navigatsiooni arwatud ei ole.

12) Autaju-lehes peab täielik ajgarwe ära tähendatud olema järgmise auaste saamiseks, et kohe kerge ja rutu wõimalik oleks ettepanekuid kinnitada ja kontrolleerida. Kui aufoergenduse juures ülemus mõnda ajaosa

arvele ei soovi võtta, siis tuleb sellekohane tähendus autaju ettepanekus teha.

13) Kui aufoergenduse ettepaneku juures on mäljateenituid aja lühendamise tehtud p. 6 põhjal, siis peab tingimata olema autaju ettepanekus ära tähendatud ettepanemise isiku isiklikud vägi- ehk kangelasteod ehk tema isiklikud teenused, ja kui palju aukraadi saamiseks mäljateenituid ajast puudu jääb.

14) Jalaväe ohvitserid, kes meremäes teenivad, saavad aufoergendusi selle, s. o. meremäelaste aufoergenduse määruse järele.

15) Selle päevakäsu üksikud punktid on kõik üks-teist täiendavad ja seotud, aga ei sijalda mitte eraldi tingimisi. Ettepanekud aufoergenduseks võivad tehtud jaada ainult siis, kui kõik nõudmised, mis selle päevakäsu üksikutes punktides ülesloetud tüele vastavad ja täidetud on.

16) Need määrused on maksivad ainult sõjaeegse teenistuse kohta.

Juurdluse eeluurimise algatamise korrd sõjaväelaste süü- ja kuritegude asjus.

(Sõjavägede Ülemjuhataja päevakäsk nr. 797,

1. detsembrist 1919.)

On etteulnud juhtumisi, kus tsiviilkohtu, politsei ja teised kodanlikud võimud, maksivad seaduslikest korraist sõjaväelaste vastu uurimise algatamise, nende areteerimise ja ettekujumise kohta mõõda minnes, on ilma sõjaväe võimu kaastöödramiseta juurdlust ja eeluurimist toimetanud, mis sünnitab ainult ilmaasjata tööd ja arusaamatust sõjaväe ülemate ja tsiviilvõimude vahel.

Et kõrvaldada edaspidi igasugust mõtete lahkimine sõjaväelaste süü- ja kuritegude uurimise algatamise ja ajamise korra kohta, avaladan täitmiseks ja käsitamiseks selles asjas maksivad seaduse määrused:

§ 244 põhjal alluvad kõik sõjaväelased süü- ja kuritegudes, mis on korda saadetud sõjaväe teenistuses olles, sõjakohtule, peale juhtumise, kus süü- ehk kuriteos, mis on üleüldist laadi ja mis ei puutu dissipliini ja sõjateenistuse rikkumise, ühes sõjaväelasega süüdistatase ka eraihtut.

§ 283. Igaist sündmusest, mis eneses sõjaväelase poolt toimepandud kuriteo ehk süüteo tunnemärke sijalbab, annab politsei, kellel sündmuse kohta teated, vastavale sõjaväe ülemusele ajavõimata teada, igatahes mitte hiljem kui 24 tunni jooksul.

§ 284. Rahukohtuniku, kohtu ja teised ametnikud, ajutusel ja isikud annavad teada kõigist nende tegevuse piirkonnas ilmiks tulnud sõjaväelaste süü- ja kuritegudest, mis alluvad sõjakohtule, sõjaväe ülemusele alluvuse järele korraldamiseks, ja niisugustest sõjaväelaste süü- ja kuritegudest, mis alluvad kodanlike kohtutele, ainult teadustavad sõjaväe ülemale.

§ 289. Rahukohtunike ja politsei teatamise korral sõjaväe ülemusele rahvaväelaste üleast- lise tegude üle võib süüdistatavat kinni võtta järgmistel juhtumistel:

- 1) kui tema peale langeb kahtlus, et ta jooksus on;
- 2) kui on põhjust kartat, et süüdistatav ära põgeneb ehk ära hävitab süüteo jäljed, ja
- 3) kui kahtlustatav on tabatud üleastlilise teo pealt ehk kohe peale selle toimepanemist.

§ 314 põhjal pannakse juurdlus toime sõjaväe ülema poolt järgmistel juhtumistel:

a) kui sõjaväelased on rikkunud dissipliini ja sõjaväe teenistuse seadusi, kuigi neis rikkumistes eraihtut olalisteks on; samuti sõjaväelaste kuritegude ja süütegude korral, kuigi need dissipliini ja sõjaväeteenistuse seaduste rikkumisi ei sijalba, aga kui need kuriteod ja süüteod on korda saadetud kohal, mis kuulub isiklikule sõjaväe ülemuse võimupiirkonda;

b) kui kuriteod ja süüteod, mis dissipliini ja sõjaväe teenistuse korrasse ei puutu, on korda saadetud kohtel, mis

sõjaväe ülemuse isiklikul võimupiirkonnas ei seis, sõjaväelaste eneste vahel teenistuse kohuste täitmise korral ja

d) kui kuriteod ja süüteod on korda saadetud eraihtute- poolt kohtel, mis kuuluvad isiklikule sõjaväe ülemuse võimupiirkonda.

§ 316. Juurdlus pannakse toime selle sõjaväe ülema korraldusel, kelle võimupiirkonnas on koht, kus üleastiline tegu toimepandud: kui aga see on toime pandud kohas, mis on tsiviilvõimu piirkonnas, — selle sõjaväe ülema korraldusel, kellele allub süü- ehk kahtlus- alune sõjaväelane.

§ 321. Juurdlust kuri- ja süütegudes, mis ei puutu sõjaväe teenistuse ja dissipliini rikkumise, ja mis on sõjaväelaste poolt toimepandud kohtes, mis ei seis sõjaväe ülemuse võimupiirkonnas, peale § 314 p. b all tähendatud juhtumiste, s. o. kui kuritegu on toime- pandud sõjaväelaste vahel teenistuse kohuste täitmise ajal, toimetab politsei üleüldise Kr. Rp. seaduses ettenähtud korra järele.

§ 335. Sõjaringkonna kohtule alluvate süü- ja kuritegude üle pannakse toime eeluurimine sõjaväe ehk kodanlike kohtu uurija poolt sõjaväe ülemuse ehk politsei kaastegusel ja sõjaväe ehk kodanlike prokuröri järelekohtu all alluvuse korras.

§ 337. Eeluurimine juhtumistel, mis ettenähtud selle seaduseamatu § 314 punktide a ja b all, toimetatakse sõjaväe ehk meremäe kohtu uurija poolt.

§ 338. Kõigil teistel § 337 mitte tähendatud juhtumistel, kui sõjaväelaste poolt on toime- pandud sõjaringkonna kohtule alluvad kuriteod, toimetavad eeluurimist kodanlikud kohtu uurijad.

§ 364. Uurimised sõjateenistuses olevate rahvaväelaste üle, mis käivad seaduses ettenähtud korra järele tsiviilkohtu uurija alla, algatakse Kr. Rp. § ettenähtud korra järele. Uurimist sõjateenistuses oleva ohvitseri kohta kohtu uurija algab ainult sõjaväe ülema nõusolekul, kellele ta enne teatab uurimise algatamiseks käesolevad andmed.

§ 365. Kui sõjaväe ülem, kätte saades niisugust kohtu uurija teatamist (§ 364), tunnistab, et on küllalt põhjust uurimise algatamiseks, siis teeb tema kohe korralduse süüaluse uurimisele ilmumiseks, vastasel korral teatab põhjustest, millede pärast ta ei arva alluva ohvitseri mitte eeluurimisele anda, vastavale tsiviil- prokuröridele. Kui prokurör sellega nõus on, siis teatab sellest kohtu uurijale asja lõpetamiseks. Kui prokurör aga sõjaväe ülema arvamisega nõus ei ole, siis teeb ta korralduse uurimise algatamiseks ja teatab sellest sõjaväe ülemale, kes on kohustatud süüalust uurimisele saatma. Kui aga ta peale prokuröri teistkordse teatamise sõjaväe ülem tunnistab uurimise ohvitseri üle mitteõigeks, siis kannab ta selle ette oma ülemale alluvuse järgkorras. Kõr- gemad järgkorras ülemad, kui tunnistavad selle etteande põhjendatuks, — kannavad sellest ette sõjaminstriile, kes lahendab asja kokkuleppel kohtuministriga.

T ä h e n d u s: Sõjaväe arstide ja ametnikkude üle toimetatakse uurimist ühesugustel alustel ohvitseridega.

§ 470. Süüaluste sõjaväelaste vastu uurimise ja kohtu eest kõrvaltoimise takistamiseks võetakse tarvitusele järgmised abinõud:

- 1) lähema ülema walve alla andmine;
- 2) kodune arest;
- 3) arest sõjaväe wangistus-asutustes ja wahi all hoidmine kodanlikes wangistus-asutustes.

T ä h e n d u s: Kodune arest tarvitatakse ainult ohvitseride ja ametnikkude kohta ja tädetakse dissiplinaar- määrustitu § 78 (p. I.) järele.

§ 471. Süüaluste lähema sõjaväe ülema walve alla andmise juures oleneb walve all hoidmise korra walis sõjaväe ülema äranägemisest.

§ 472. Sõjaväelaste wahi all hoid- mist tsiviil wangistus-asutustes lubatakse ainult siis, kui neid ei ole võimalik asja uurimise kohal hoida aresti all sõjaväe wangistus-asutustes.

§ 473. Ohvitseride ja ametnikkude vastu, keda süüdistatakse süü- ja kuritegudes, mis toovad enesega kaasa kõlvide õiguste ehk kõlvide isearaliste õiguste kaotamise, võib olla kõrgemaks tagatismõdduks arest ehk wahi all hoidmine, teistel juhtumistel võib neid ainult ligema ülemuse walwe alla anda.

§ 474. Et süüalusest wõtta wõimalust kõrwale hoida uurimisest ja kohtust, wõetakse arwesse katkestamise mõddu walitus mitte üksi ähwardawa karistuse waljust ja tehtud kuriteo omadust, waid ka süüdistatawa vastu olemate süüasjade jõudu, wõimalust kuriteo järgi warjata, tervislist seisutorda, wanadust, teenistuse seisu ja teisi asjaolusi.

§ 475. Uurija määrused süüaluse uurimise ja kohtu eest kõrwale hoidmise katkestusabinõude kohta ja ka nende muutmise üle wiiakse täide sõjawäe ülemuse korraldusel.

§ 476. Kui sõjawäeülem, kelle korraldusel toimetatakse uurimist, leiab sõjawäe kohtu uurija poolt süüaluse vastu wõtetud tokistatusabinõu süüaluse uurimisest ja kohtust kõrwale hoidmise suhtes mitte küllaldaselt, võib tema oma arwagemise järele wõtta waljema takistatusabinõu, teatades sellest uurijale. Kui aga sõjawäe ülem tunnistab, et sõjawäe kohtu uurija poolt süüaluse vastu wõtetud takistatusmõdt oma waljuse poolest ei wasta tingimistele, mis on toodud § 474, siis, tehes korraldust selle mõddu täidewõimiseks, saabab tema oma arwamise selles asjas ühes ärakirjaga uurija määrusest sõjawäe prokurörile Sõja Ringkonna kohtule ettekandmiseks ja osustamiseks.

§ 1239. Rahtlustasuluseid sõjawäelasi wõib politsei uurimise eest kõrwale hoidmise abinõude wõtmise suhtes finni pidada üleüldistel alustel.

§§ 66, 436, 582 ja 1238 põhjal kutsutakse sõjawäelasi kohtu uurija juure ja kohtusse: rahwawäelasi nende ligema ülemuse kaudu ja ohwitseriõid wahendita kutsufirjaga.

§§ 436, 439. Sõjawäe ülemast oleneb, teenistuse hurwiõid filmas pidades, lubada ehk mitte lubada temale alluwaid sõjawäelasi teenistuse kohast lahutada ülekuulomise ehk kohtusse ilmumise otstarbel.

§ 1240. Kui on tarwis tuua uurimisele ehk kohtusse, ehk wõtta wahi alla sõjawäelast isikut, kes on waljaspool kasarmut ehk ülepea waljaspool niisuguseid kohte, mis seisawad ainult sõjawäe ülemuse isearalise wõimu all, siis politsei, rahukohtumist ehk kohtu uurija, tehes sellekohast korraldust, teatawad sellest ühtlasi wahi alla wõetawa isiku ülemusele.

§ 1241. Kohtes, mis seisawad isearalises sõjawäe ülemuse wõimkonnas, wõib sõjawäelase finni pidamiseks jamme astuda ainult sõjawäe ülemuse kaaswõttamisel.

Seepärast sõjawäeülemad ei ole õigustatud vastu tulema teistfugusel teel algatud ehk teisel teel läbiwõidawatele isiwõimude nõudmistele, mis jeaduses mitte ette ei ole nähtud.

Üleüldine osa.

Kaotused sõjas enne ja nüüd.

Dr. Gaston Bodart.

6

(Järg.)

Ohwitserkonna kaotuste põhjal on wõimalik meeskonna kaotusi ligikaudselt ära määrata ja niimõisi Napoleoni üleüldiste kaotuste suuruse kohta selgusele jõuda. Prantsuse ohwitserkonna kaotused olid kõigis Napoleonil sõdades hoopis suuremad wastaste sellekohaste kaotustest. Ka Napoleoni wõidurikastes sõdades olid need kaotused palju suuremad wastaste omadest. Selle asjaolu tõenduseks toome kaotuste wõrdluse 1809. aasta sõjast, kus Austria üksi Napoleoni vastu wõitles.

Summa	Mooremaid ohm.	Napoleoni armee			Austria armee		
		Kapetub	Saarmadub	Sõtta	Kapetub	Saarmadub	Sõtta
1096	641	15	89	104	8	47	55
4077	2310	106	454	560	47	177	224
5173	2951	334	1224	1558	160	598	758
635	420				420	1468	1888
2290							
2925							

Ohwitserkonna kaotused 1809. a. sõjas:

Neid wahesid ei saa seletada üksi sellega, et Napoleon peaegu alati pealetungijaks oli, kes teatavasti ju suuremaid kaotusi kannab. Ka kaitselahingutes (nagu Dresdeni, Leipzigi ja La Rothiere all) oli Napoleonil suuremad kaotused kui tema wastastel. Ei saa mitte salata, et ohwimeelsus Prantsuse pool suurem oli. Sellest ohwimeelsusest oleneb sagebaste ka lahingu saatus.

Ka hiljemates sõdades oli Prantsuse rahwal, kes teatavasti kõige sõjakam kõigist rahwastest on, väga suured ohwitserikaotused.

Prantsuse ohwitserkonna kaotused XIX ja XX aastajaja sõdades.

Sai ohwitseri
jurina ja haawana.

Napoleoni sõdades 1805—1815	52 222
Hispania sõjas 1823	110
Mässus 1830	60
Juuni revolutsioonis 1848	206
Rooma sõjakäigus 1849	74
Napoleon III. riigiwõrde ajal 1851	18
Krimmi sõjas 1854—1856	3 229
Austria sõjas 1859	1 158
Mehiko sõjakäigus 1863—1867	211
Saksa-Prantsuse sõjas 1870—1871	7 862
Rommuuna mässus 1871	682
Algeria wõitlustes 1830—1871	2 041
Usumaade sõdades 1871—1911	877

Ühtekokku 68.750

Ühelgi teisel sõjawäel maailmas ei ole ka ligikaudselt nii suuri ohwitserikaotusi. Kuid maailmasõjas olid Prantsusmaal need kaotused weel hoopis suuremad, ifegi rohkem kui kaks torda suuremad. Ametlikka arwust ei

ole küll veel mitte avaldatud, kuid siiski võib Prantsuse ohvitserkonna kaotusi maailmasõjas 1914—1918 järgmiselt hinnata:

umbes 55.000 ohvitseri tapetud
 " 120.000 " haavatud
 " 10.000 " kadunud ja wangi langenud

Ühtekokku 185.000 ohvitseri võitlusrinnast lahunud.

Tapetute hulgas on muidugi palju ohvitseri, kes enne üts või rohkem korda haavata olid saanud, haavatute hulgas jälle palju niiuguseid, kes mitu korda haavata on saanud, ja wangide hulgas palju haawatult wangi langenud.

Mis Austria-Ungria ohvitserkonna kaotustesse puuub, siis on meil eriuurimiste põhjal võimalik neid kaotusi endistest sõdadesi findlate arvudena esitada, ja nimelt 1740. aastast peale kuni 1900. aastani. Maailmasõja hiiglaarvude kõrval käivad need arvud küll pisikesed härjapõlvakesed olewat.

Austria-Ungria sõjavägede ohvitserkonna kaotused sõdades 1740—1900.

	Sahingus langenud haavadesse surnud	Haavatud	Ühtekokku
Rindralisi	87	255	342
Staabiõhvitseri	502	1.293	1.795
Raptenisi ja rittmeisteri	1.587	4.737	6.324
Ülemleitnante ja leitnante	3.047	9.209	12.256
Õhvitseri	611	2.030	2.641
Arstisid ja sõjaväe ametnikka	16	20	36
Summa	5.850	17.544	23.394

Saksa sõjaväe ohvitserkonna kaotused

1866. aasta sõjas, Saksa-Prantsuse sõjas 1870-1871 ja maailmasõjas 1. augustist 1914 kuni 1. oktobrini 1916.

		Sahingus langenud ja haavadesse surnud	Saigustesse surnud	Haavatud	Teadmata kadunud	Wangi langenud	Kaotuste kogumata
Rindralisi	1866	1	4	4	—	—	9
	1870-1871	5	5	20	—	—	30
	1914-1916	45	42	79	1	3	170
Rindstaabi õhvitseri	1866	5	—	12	—	—	17
	1870-1871	31	19	104	—	—	154
	1914-1916	176	128	333	27	29	693
Sõjaväe õhvitseri	1866	233	36	552	—	1	822
	1870-1871	1647	107	3525	3	80	5302
	1914-1916	22895	673	49582	2602	2933	78685
Sõjaväe õhvitseri	1866	21	3	116	—	1	141
	1870-1871	96	20	178	—	37	331
	1914-1916	631	84	1323	59	277	2374
Suurtükiväe õhvitseri	1866	7	6	31	—	—	44
	1870-1871	89	27	380	—	2	498
	1914-1916	1796	174	4613	59	167	6809
Infanteriväe õhvitseri	1866	3	—	1	—	—	4
	1870-1871	13	3	33	—	5	54
	1914-1916	668	44	1610	47	77	2446
Moori ja muud õhvitseri	1866	—	1	—	—	—	1
	1870-1871	1	26	—	—	1	28
	1914-1916	94	330	166	134	250	974
Reenimäe õhvitseri	1914-1916	500	18	423	73	126	1140
Revolütsiooniväe õhvitseri	1914-1916	86	14	129	5	285	519
Meremäe õhvitseri	1914-1916	720	730	436	300	697	2231
Ühtekokku	1866	270	50	716	—	2	1038
	1870-1871	1851	207	4240	3	124	6455
	1914-1916	27611	1535	58699	3307	4844	96410

Austria-Ungria kohta saadud sõrdarmude põhjal võib ütelda, et 5.850 tapetud ohvitseri peale tuleb umbes 240.000 tapetud soldati, ja 17.544 haavatud ohvitseri peale tuleb umbes 700.000 haavatud soldati. Austria-Ungria kaotused maailmasõjas on vähemalt 1.000.000 tapetutena ja 2.000.000 haavatutena. Mii on siis maailmasõda endisele Donau-riigile kolm korda rohkem verd maksma läinud, kui sõit tema endised sõjad 1740 kuni 1900 ühtekokku.

Austria-Ungria ohvitserkonna kaotused maailmasõjas oleksid kõige madalamalt hinnatult järgmised:

surma saanud . . .	28.000
haavatud	45.000
teadmata kadunud	37.000

Ühtekokku 105.000 ohvitseri mõitlusriinast lahkunud.

Saksa kaotuste nimetirjad, mis sõja algusest peale kuni oktoobri kuni 1916 eestlujalikult peeti, mõimaldamad Saksa ohvitserkonna kaotusi nimetatud aja kohta täpselt üsfitute väeliikide järele arvudes kindlaks teha. (W. tabel 5. küljel). (Järgneb).

Rudendorffi sõjamälestused.

(Jörg.)

Käjus, mis 14-da õhtul Insterburis sain, oli tõeldud, et taks 8. armee korpusi Ulem-Sileesias lõuna-armee peavad moodustama. See nägi ainult kui tõrje ja kaitseabinõu välja. Sellest ei olnud igatahes mitte küllalt, et seisuforda Gaiisias ka ainult kaibagi wiisi uuesti jalale seada. Meie ei pidanud mitte ainult ära tõrjuma, meie pidime ka aktiivsed olema. Sellepärast panin telefoni kaudu ülemale wäerühatajale ja ka kindral v. Moltkele isiklikult ette, 8. armee terwena kindraloberst v. Hindenburgi juhatusel Ulem-Sileesiasse ja Poošenisse saata. Ainult nõrku osasid tohiti Ida-Preisimaa kaitseks jätta, ka siis, kui karta oli, et wenelane wärskete jõududega uuesti lamnata saanud maale sisse tungib. Igatahes lootsin, et kannis palju aega kulub, enne kui see läindida võib. Juba operatsioonide ajal oli igats juhtumiseks korraldus tehtud Pötzeni ja järwede wahelise seisukoha lõwemaks kindlustamiseks. Meie nõudime, et mitte ainult projektiga ei lepitud, waid ka lõpulesti sellekohaste tõõdega algust tehti. Ka Angerappi joon tuli kindlustada. Need korraldused olid muutunud seisuforraga sõjawäljadel põhjendatud ja nad tasusid endid pärast ära.

Kindral v. Moltke lubas minu ettepaneku järelekaalumisega alla wõtta ja andis mulle lühidalt pöördest lääne wäerinnal teada. Seni olid selle kohta ainult kuulujutud meie kõrwu ulatunud. Kindral v. Moltke oli wäga erutatud seisuforrast lääne wäerinnal. See oli minu wiimne jutuaamine teenistuse asjus selle inimlikult nii wäljapaistwa mehega. Temal oli teraw sõjawäeline mõistus ja ta oskas juuri sõjalisi seisufordi haruldaselt selgesti käsitada. Ta ei olnud aga järskult õhustaw mees, ta oli rohkem rahulise kui sõjalise meelega; mäletan palju tema jutuaamisi. Tema terwis oli sõja algusel mõne kuu jooksul tublisti wapustatud.

Neil päewil hakkas sõjaminister kindral v. Falkenhayn operatsioonid juhutama.

14. septembril jätsin kindralobersti v. Hindenburgi ja oma teenistusele jamaalaga. Ei olnud mitte terge tase mõdurikka lahingu järele ülemjuhatajast ja staabist lahutada. Kindral v. Hindenburg oli alati minu ettepanekutega nõus olnud ja need wastutusrõõmalt heaks

kiitnud. Meie mõlemate kui ühtewiisi mõtlemate meeste wahel kujunes ilus usaldaw wahelord. Staabis walitises täielik kokkukõla kõigis sõjamäelistes waadetes.

15. septembril hommiku wära lahustin Insterburist, et autoga üle Graudenzi ja Thorni oma uude ametikoha Breslausse sõita. Oma uue tegewusala kohta ei olnud mul mingit selgust. Ta paistis mulle kitsam olewat kui minu senine tegewusala. Warsti leidisin suure ja tähtsa tööpõllu.

Sõit Breslausse ei olnud rõõmstaw. Sõitfin Allensteini kaudu ja sõin lõunat jamas wõdrastemajas, kus olin elanud. Rahwaja elu läks juba oma gariikliku käiku. Ohtupoolitult olin Graudenzis, ja edasi läks reis tormi ja wihmaga üle Brombergi Poošeni, kuhu kottpimedal ööl jõudsin ja õõmajale jäin. Palju suhteid oli mul Poošeni maakonna ja linnaga. Minu isa, ühe Bommeri kuupwähepererkonna wõsu, oli seal kuni peale Saksa-Prantsuse sõja 1870/71 elanud. Mina ise olin Poošenis teeninud ja rõõmstawin, seda kohta jälle nähes. 1902 — 1904 olin seal V. armee-korpuse kindralkommando wanemaks kindralstaabi-ohwitseriks. Riiklasti selles ametis kui ka enne seda 9. diwiisi kindralstaabi-ohwitserina Glogaus oli mul wõimalik selle maakonna raskeid olusid tundma õppida. Üks manöwer wiis mind Jarotschin — Plescheni ümbrusse. Poolakad ei ole, meid kunagi tänanud selle eest, mis meie neile oleme annud. Mendel on õigus, kes Saksaamad ikka jälle Poola püüete eest hoiatapid. Sügawa waluga näen oma todumaale kurba arenemis-aega tulewat.

16. septembril hommiku wära jõudsin Breslausse. Warsti peale seda sain telegrammi, et ülem wäerühatus minu ettepaneku 14-da õhtust wastu on wõitnud. Kindraloberst v. Hindenburg pidi 8. armee peaosga Ulem-Sileesiasse toodama Austria wägede õhkeohajeks toetamiseks. Need osad moodustasid 9. armee.

(Järgneb).

Ajakirjanduse ülewaade.

"Postimees" kirjutab enamlaste rahusaatkonna poolt Tartu konferentsil ettepanud Eesti-Wene strateegilise piiri kohta:

"Meie ei tunne mitte neid piire, mis enamlaste rahudelegatsioon rahukonferentsil on esitanud, wõi esitada tahnud, aga meie tunneme strateegiliste piiriamiste põhjusmõtet ja peame selle wastu kõige südimalt, kuni rahuläbirääkimiste katkestamiseni, kui tarwis, waidlema. Sest strateegiliste piiride nimel wõiksid enamlasted näit. meilt nõuda, et meie wabastatud Setumaa, kus eestlased elawad ja kes Eesti külge tahawad, mis meie rahwawägi oma werega hülgaawates wõitudes on wõitnud, neile jälle tagasi peame andma. Weel enam, nad wõiksid isegi selle pöörase mõtte peale tulla, tükk põlist Eesti maad näit. siin pool Narowat, omale tahta, sest et neil sõja listel põhjustel see hea näib olewat, et neil tulewases kallaletungimises Eestile mitte enam tegemist ei oleks raske ületungimisega meie tule all Narowast, wõi Lugaist, kust wiimajest diged etnograafilised piirid peatjib minema. Strateegiliste piiride ajamine tähendaks meie terwe ijesiswuse mõtte mahamatmisi. Sest mis ijesiswus sul siis on, kui sinu ussed ja afnad waenlase pealetungimisele alati lahti on, kui see waenlane sul igapäew uute nõudmistega, majandusliste eesõiguste saamisega, sinu sadamate tarwitamisega ja kõigega tuleb, mida ja anda ei wõi, kui ise elada tahad — ja kui ja ei anna, sulle peale tungida ja sind häwitada võib."

„Sotsialdemokraadi“ juhtkirjanit R. kirjutas enamlaste viimaste viimaste pealetungimiste puhul Narwa all:

„Waelane rehtendab nähtawasti selle peale, et ta nüüd, peale oma wõitude Koltihaki, Judenitshi ja Denitini üle, wõib meie wastu suuri jõudusid teistelt wæerindadelt kofku koondada ja meid määratu juure ülekaaluga ära lammata. Ja seda ta nähtawasti kawatseb. Meie kangelasemeelne rahwarwägi, meie walitus ja kogu meie rahwas peab enast selle wiimase tõsi ja raske katsumise wastu ette walmistama. Waelane tahab wiimast meeleheitlist katset teha, et meid ära purustada. Kannatame meie selle hoobi wälja- ja lööme waelase tagasi, siis on wiististi Eesti iseseiswuse küsimus lõpulistult otsustatud. . . Meie rahwarwägi aga teadki, et me kõige raskema katsumise korral wiististi mitte ilma wälise abita ei jää. Me ei kahle, et meie walitus kõiki wõimalusi ette nähes samme on astunud, et hädaohu filmapilgul wäljaspoolt abi saada. Ja meie wõime päris kindlad olla, et maailm mitte oja-wõtmatus pealwaatajaks ei jää, kuidas määratu Wene karu ühe wälise aga kangelasemeelse rahwa ära kagistab.“

Seisuford meie wæerindadel.

(Ulewaade sõjalisest tegevusest meie wæerindadel 5-12. detsembrini 1919 a.)

Meie Narwa wæerinnal, kus eelminewa nädala lõpul waelase pealetungimised raugesid, olid sel nädalal jällegi ägedad wõitlused käimas. Kord Soome lahe ääres, kord Luuga jõel ja Narwa-Jamburi raudtee ja maantee piirkonnas, kord Plüsa ja Narowa jõgede joonel — igal sihil eraldi ehk kõigil sihtidel korraga — katsumus waelane oma tehnilise ja armulise ülekaalu abil meie seisukohtadesse sisse tungida ja meie wæerinda läbi murda. Waelase wägedele oli mitmel korral tõwa käel antud Narwa linna ära wõtta. Romisford ja kommunistid wõtsid kõik oma jõu kokku et seda taksu läbi wiia. Wangilangenud punawäelaste jutu järele pidi kõige peale Narwa ärawõtmist rahu tulema. Nõukogude walitus tahtis oma rahudelegatsioonid liigetele mõjuwat trumpi lätte anda, et meie walitajale rahu ette kirjutada. Rahudelegatsiooni esimestel istumistel, nende pealetungimise algusel, nõudsidki enamlasted Tartu konfereentsil Eesti-Wene alaliseks piiriks joont, mis nende eneste poolt wäljakuulutatud rahwawõitluse õigusega sugugi kokku ei läinud. Kuid meie tules karastatud wäed wõtsid waelase tormijooksu küma rahuga wastu, lasid waelase ahelikud kuni meie traaktõketeni läheneda ja häwitawad siis kõik pealetungiwad ahelikud oma tabawa tulga. Iga päewaga kaswab punawäelaste furnulehõde hulk meie seisukohtade ees. Sellest hoolimata lordab waelane wahetpidamata — kord õõsel, kord päewal — oma tormijooksu. Ja ehk tal küll lastemoonast suur puudus on, pommitab ta siiski wahetpidamata meie seisukohti marulise suurüksitulega. Sellest kõigest on näha, et waelane Narwa waldamist wäga tähtsaks peab. Narowa jõe joonel, Sasseka küla juures, läts waelasel 7. detsembril korda 3 polku — ühtekokku 2000 ukku — üle kinniskümanud jõe meelepoolele kaldale saata. Meie wastupealetungimisel paisati waelane peale ägedat lahingut tagasi, kus juures ta 60 wangi ja 11 kuuliplüdjat kaotas. Wangide hulgas olid ka 93. punase polgu ülem ja 2. brigadi kommissar. Kõik need pealetungimised ei ole mingisugust muudatust meie wägede seisukohtadesse toonud.

Pihwa ja Põtalowo sihtidel oli minewa nädala jooksul ainult tulewahetus laurajate wahel ja paiguti ka suurüksitulewahetus. Meie laurajad wõtsid

Ehkläplino ja Tokarewo külad oma alla ja käisid Welitaja jõe suus, sealt punaste wahisalku minema litudades ja wange kaasa tuues.

Põtalowo sihil tungis waelase soomusrong „Stena Rafin“ Kuprowo jaama peale, sunniti aga meie soomusrongi trehwang-tulega Marienhauseri tagasi minema.

Rahulematus waelase meeskonna hulgas on endiselt suur. Wäejuhtide arm kaswab, soldatid peidawad endid metsadesse. Kuid punaste wäejuhatus on selle nähtuse ärahoidmiseks ka mõjuwad wastuabinõud tarwitusele wõtnud. Siitumine ühest kohast teise sünnib tõwa kontrolli all, igas wähegi tähtsamas kohas waadatakse paberid läbi. Siinäärsetes piirkondades registreeritakse kiirelt leiwawilja tagawarapid ja kariloomed. Glanifikudele jäetakse päewa ainult $\frac{1}{2}$ naela leiba, kõik muud tagawarad rekwireeritakse ja saadetakse Sisse-Wenemaale.

Segateated.

Rahwawäelaste perekondadele puude muretsemisest.

„Estur“ teatab:

Töö- ja hoolekande-ministeeriumi poole pöörwad mitmed omawalitjuse asutused palwega korraldusi teha, et rahwawäelaste perekonnad saaks puid odawama hinnaga. Ministeerium on nüüd kõigile maakonna- ja linnavalitjusele saatnud kolm metsade peawalitjuse ringkirja, mis seda küsimust lahendawad, ja nimelt:

Ringkiri 11. webruarist j. a. nr. 2679 metsaõu- matele järgmise siiluga: „Metsaõuafond annab Teile teada, et Teile põllutõdministeeriumi poolt on lubatud, rahwawäes teenivate perekondadele kuni üks kubitsküü põletispuid anda, surnud puudest tasuta, toorest metsast, lankidest, lehtpuu metsast, poole müügihinnaga, kus juures puude walmistamine waeste perekondadele wallawalitjuse hooldeks jääts.“

Ringkiri 27. märtsist j. a. nr. 3376. „Eestirja täienduseks 11. weebr. j. a. 2679 all teadustab metsaõuafond, et riigi metsast hinnata ja poole tassi eest küttepuude saamise õigust ajutise walitjuse poolt 11. jaanuarist j. a. nr. 6 all wastu wõetud määruse p. 2 järele ka nende kaitseüksuste perekondade peale laiendada tuleb, kes sõjawägede ülemjuhataja käsul wõitluswäljale on läinud. Et puid aga mitte koididele perekondadele, sealt kust nad soowiwad neid, anda ei saa ehk üleüldse ei jattu, eesõigustatult anda kõige waesematele ja siis warandusliselt nõrkadele perekondadele selles järjekorras, kuidas neid jõukuse poolest kohalised omawalitjuse asutused nimetirja üles on wõtnud.“

Ja ringkiri 6. novembrist j. a. nr. 11735, kus öeldud, et mõlemad eelmised ringkirjad weel makswad on selle täiendusega, et puid tuleb anda ainult waesematele nende hulgast, kellel talukohta ehk sisetulekuid, mis ilma riigi abita elamist wõimaldamad, ei ole. Normi, üks kant (kubit) süld, tuleb ülemmäärats pidada, mille juures seda tingimata tarwis on wähenhada, kui metsa seisuford nii palju anda ei luba.

Misamuti teatab metsade peawalitjus kirjaga 29. novembrist j. a. nr. 13067, et need korraldused ei ulata aga mitte eramõisate metsade peale, kuni maaseaduse teostamisel need mõtsad tegelikult riigi omaks saamad wõetud.

Sellega tuleb puude saamise asjus walla- ja linnavalitjused otse kohaliste metsaõuematate poole, mitte aga töö- ja hoolekande- ehk põllutõdministeeriumi poole pöörata.

Soomusrong nr. 2.

pühitses eila Tallinnas oma aastapäeva, mispuhul Peetri platsil paraad ära peeti.

Soomusrongid seisavad meie vabaduse sõjas iheäralisel aukohal. Nad on endile kustumata kuulsuse omandanud oma suurte võitudega.

Soomusrongil nr. 2 on üks kuulsusrikas aasta selja taga. Rüüd algab ta teist, mis tema lenistele loorberidele kahtlemata uusi juure toob.

Sportiliikumisest Saksa sõjaväes.

Grethlein ja Co. kirjastusel ilmunud „Jahrbuch der Leibesübungen 1919“ toob ülewaate sportiliikumisest Saksa sõjaväes. Kuna meilgi sel alal esimesi wagu aetakse, on ehk tarbekohane huwitavamaid kohti sellest ülewaatest tõlkes esitada.

Kogu Saksa sõjaväes pandi Olümpia-katsesõidustlusi toime, milleks riigikomitee 60.000 plaketti oli annetanud, mis kõik weel sõja kestusel wälja jagati.

Tagajärjekast tegerufest sel alal kõneleb 6., 7. ja 8. juunil 1914 Berliini staadionis korraldatud „Sõjaväewõistlus“, — eriti mis puutub kogumulesse kui ta ühiskondlike ettekannetesse.

Mitte vähem tähtsad olid läbirääkimised sõjaväe turnimismäärustiku uuestiwäljaandmise asjus, milles kõigi sportilistide kogumisi taheti tähele panna. Sõda on selle wiimase töö ta lõpulejõudmisel paremaid aegi ootama pannud. Alles tänawu märtsikul wõeti ta uuesti käsi.

Sporti eest sõjaväes kandis sõja ajal hoolt eestkätt mängu-sporti- ja turnimiskursuste loomise kawa, mill-ga esines sõjaväewalitsuse ees wõistlus-korraldus 28. juunil 1916, mille järgi oleks sarnased kursused loodud igas sõjalaagris niihästi kodumaal kui ka offitseritüd maadel. Kehharjutuste töus lahinguwäljal wõlgneb wiist sellele algatusete suuresti tänu. Eriti wäärtuslikud olid sõjaministeeriumi juhtnõuad, kuidas sõjaväljal ja kodus sõduri kaswatusi just nimelt sporti abil arendada ja süwendada.

Need algatused leidsid soodsa pinna. Ühiskond armee-kommandod soowitasid alalõpmata harjutusi ja sporti wõistlusi silmas pidada, wahel tästi seda koguni teenistuskas korras. Anti eriraamatuid wälja, kuidas kehharjutuste eest hoolt kanda. Selle mõju algas frondil, etappides ja maal elaw tegewus, millest arwata sporti- ja turnimispidud tunnistust annawad. Nende arw on nii suur, et alguses kawatsatud statistiline ülewaade wõimatuks sai.

Wõistluste jaoks sõjaväes kinkis riigikomitee juunikuus 1918 eriplaketti, mis 100 eksemplaaris wälja jagati.

Et soldatite soowi täita, kes sõjaväljal sportikirjandust nõudsid, — astus riigikomitee sõjaväe trükiwalitsusega ühendusse.

Juunikuus 1918 esineti uue teadaandega Preisi sõjaministeeriumile, milles paluti kehharjutuste ühtlustamist seltsides ja sõjaväes nendel põhimõtetel läbi wiia, mis juba turnimis-eeskirjade ümbertõdamisel silmas olid peetud. Poliitiline murrang tuli sellele kawatusete kasuks, nii et praegu kahtlust ei tohiks olla, et ta peagi ellu wiitakse.

Sõjaministeeriumi afutas detsembrikuus 1918 wahetatuse, et omale sportiühingute kaasabi modern kehharjutuste sisseseadmise puhul sõjaväes kindlustada, ja riigikomitee korraldas seltsides selle kawatusete toetamist.

Kõigi spordiliitude koosolek peeti riigikomitee 2. weebuaril 1919 (Berliinis) ära. Siin jõuti wäljastale kokkuleppele sõjaministeeriumi ja liitude wahel.

Et noorusele rohtem waba aega kehharjutusteks muretseba, otustas wõistlus-komitee 16. detsembril 1916 eriplaketti sisseadmist toetada. Wõib loota, et see tähtis majandusline sissead la tulewitus terwishoiule ja kehharjutuste korraldusele palju kasu saadab.

Sõjaolud andsid riigikomiteele põhjust paluda sisetewarustuse riigikomisjari, et see maneeshe ja supelusaufutvi suurema hulga sütega meeles peaks. Selleks andsid põhjust töölise-wõimlejate ühingu märgufuri ja wõistlus-korralduse istang 29. juunil 1918. Ka paluti wõimlemis- ja sportilistideid. Kui neid soowe kõiki täita ei jõutud, siis seletub see äärmiselt raskesti majanduslikkude oludega.

Wõistlus-korralduse otsuse põhjal 5. märtsist 1917 palus riigikomitee omi harufelise inwaliididele igati hõlpsaks teha wõimlemis- ja sportilistidest osa wõtta. Ta ise annetas nii mõnelegi inwaliid-wõistlusele auhindu, näituseks Brandenburgis Gördeni tagawara-kaswatusetile.

Et sõja tõttu raskesti kannatawatele sportilistidele abi anda, palus riigikomitee sõjaministeeriumi, et see riigikomitee liigete sekka kuuluwatele ühingutele samad eesõigused lybaks, mis sõjaministeeriumi poolt ellu kutsutud „noorte rühmadel“ olemas. Sellega oli sõjaministeerium nõus.

Kui aga ka aineliised raskused ifka enam ja enam kaswawad, — palus riigikomitee puudustkannatawaid ühinguid rahaliselt toetada. Ka paluti noorte heaks ühiskondlike osariikide walitsustelt lisasummasid. Ka siin faadi jaatawad wastused.

Wõistlus-korraldus otustas 11. detsembril 1916, et see mitte soowitaw pole, kui waenuliste riikide alamaad, nii palju kui neid weel Saksa maal olemas, — wõistlustest osa wõtawad.

Samal istangul tehti otsuseks kuldauhindu kogu forjata, mille tagajärjel oma pool miljoni kullas faadi.

Kui sõda juba lõputorrale jõudis ja wangide tagastulekugi Wenemaalt ja mujalt ühingute tegewus jälle paranema hakkas, — tegi riigikomitee endiste, wahelpeal hingusele läinud seltside ülesehitomise jaoks algust. Ta läi uusi harjutuskohi, saatis uusi juhatajaid kohale ning usaldas ajutiseks tarwitamiseks harjutuswahendib.

— xy. —

Teadaanne.

Sellega teatan, et Tallinna Garnijoni juusa-jaam awatakse pühapäewal 14-mal det. s. a. Narwa tän. nr. 77.

- 1) juusajaam on awatud igapäew kella 9—3.
- 2) juusajaama wõivad tarwitada tasuta kõik Tallinna Garnijoni kuuluwad sõdurid:
  - a) komandodes kuni 100 meheni,
  - b) ühiskondlastest wastawa ülemuse poolt tunnistusega warustatult.
- 3) Komandodena juusajaama tarwitamise puhul wastutab wäljaantud juuskade korralduse tagastandmise eest komando wanem.

Senikaua kui tarwitajate arw teadmata, on komandodena tarwitamise puhul soowitaw päew warem seltsi Kalewlaste Malewa Spordi Selga peakikule telefoni teel teatada: tel. 104 — sõjaw. kesk.; sealt wõib ka lähemaid teateid talwespordi kawa kohta saada.

Pealik S. Klein.

Wastutaw toimetaja: Kindsrahaabi postnik Rint.

Wäljaandja: Wägede Ülemjuhataja staab.